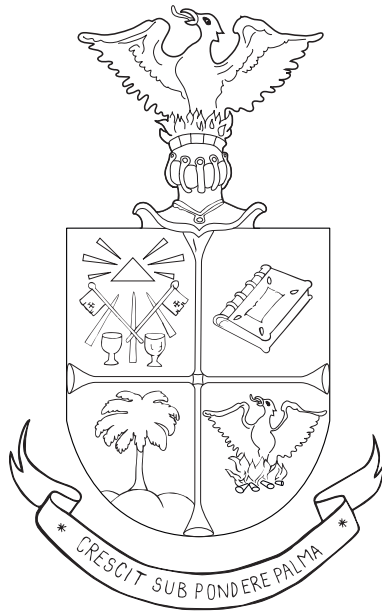

Glossa Iuridica

XI. évfolyam, 3-4. szám

Budapest, 2024

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ELNÖK:

Miskolczi Bodnár Péter

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Antalóczy Péter, Birher Nándor, Böcskei Elvira, Bruhács János,
Csáki-Hatalovics Gyula, Cservák Csaba, Czine Ágnes, Dobrocsi Szilvia,
Domokos Andrea, Homicskó Árpád Olivér, Jakab Éva, Köbel Szilvia,
Kukorelli István, Kun Attila, Liviu Radu, Miskolczi Bodnár Péter, Móré Sándor,
Osztovits András, Pulay Gyula, Rixer Ádám, Erik Stenpien, Stipta István,
Szabó Imre, Szalma József, Szuchy Róbert, Tamás András, Tóth András,
Tóth J. Zoltán, Törő Csaba Attila, Trócsányi László, Udvary Sándor

FŐSZERKESZTŐ:

Rixer Ádám

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTESEK:

Homicskó Árpád Olivér, Szuchy Róbert, Udvary Sándor

SZERKESZTŐK:

Boóc Ádám, Cservák Csaba, Domokos Andrea, Stipta István

ISSN 2064-6887

Kiadja a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Tóth J. Zoltán, dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:

Patrocinium Kiadó

www.patrocinium.hu

A KISKORÚ VESZÉLYEZTETÉSE BÜNTETTÉNEK MÁSODIK ALAKZATÁHOZ KAPCSOLÓDÓ ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLAT ELEMZŐ BEMUTATÁSA

KISS ANNAMÁRIA

bírósági titkár (Szekszárdi Törvényszék)

Absztrakt

A hatályos büntető törvénykönyv a XX., „A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények” című fejezetében rögzíti a családi egységet, valamint a kiskorúak testi, szellemi és erkölcsi fejlődését, mint védendő jogtárgyakat veszélyeztető, sértő deliktumok körét. A Btk. XX. fejezetében szereplő, a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények a gyermekek családban való, kielégítő nevelkedéséhez fűződő jogát és a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődését veszélyeztetik, vagy sértik.

A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények körében kiemelt jelentősége van a kiskorú veszélyeztetése büntettének, amely a kiskorú fejlődését veszélyeztető magatartásokat rendeli büntetni. A kiskorú veszélyeztetése az egyik leggyakoribb kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmény.

A kiskorú veszélyeztetése kerettényállás, ezért annak jellegéből adódóan a tartalmát más jogágakhoz tartozó jogszabályi rendelkezések, valamint a jogrendszeren kívüli normák, erkölcsi szabályok, társadalmi szokások töltik ki, ezért az egyes tényállási elemek pontos értelmét, definícióját a büntető törvénykönyv nem határozza meg egyértelműen. Erre tekintettel a jogtudományra és a bíróság ítélkezési gyakorlatára hárul tehát az szerep, hogy a törvény normaszövegét értelmezze és a törvényi tényállás elemeihez kapcsolódó különféle társadalmi tényezők, körülmények, magatartások egységes értékelését elvégezze, azok gyakorlati jelentőségét meghatározza.

A tanulmány célja a Btk. 208. §-ban szabályozott kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállás dogmatikai elemzésének bemutatása a releváns bírói gyakorlat egyidejű ismertetésével.

Kulcsszavak: kiskorú veszélyeztetése; ítélkezési gyakorlat; kiskorú veszélyeztetésének első alakzata; kiskorú veszélyeztetésének második alakzata, veszélyeztetési eredmény; súlyos kötelezettségzegés

ANALYTICAL PRESENTATION OF CASE LAW
ON THE SECOND FORM OF ENDANGERING A MINOR

Abstract

The current Criminal Code establishes in its XXth Chapter titled „Crimes Against the Interest of Children and Family” the protection of family unity and the physical, mental, and moral development of minors as protected legal interests threatened by certain offenses. The crimes against the interest of children outlined in Chapter XX of the Criminal Code endanger or violate the right of children to a satisfying upbringing within the family and jeopardize their appropriate physical, mental, and moral development.

Among the crimes against the interest of children, particular significance lies in the offense of abuse of a minor, which punishes behaviors that jeopardize the development of minors. Abuse of a minor is one of the most common offenses committed against minors.

Abusing a minor is a broad concept, and its content is filled by provisions of other legal branches, as well as extralegal norms, moral rules, and societal customs, due to the nature of the offense. Therefore, the Criminal Code does not clearly define the precise meaning or definition of individual elements of the criminal offense. Consequently, it is the role of legal scholarship and judicial practice to interpret the legal text and to perform a uniform evaluation of various social factors, circumstances, and behaviors related to the elements of the legal offense, determining their practical significance.

The purpose of the study is to present a doctrinal analysis of the legal offense of abuse of a minor as regulated in Section 208 of the Criminal Code, along with a simultaneous presentation of relevant judicial practice.

Keywords: abuse of a minor; judicial practice; first form of endangering a minor; second form of endangering a minor, endangerment outcome; serious breach of obligation

1. A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény második alakzata által sértett jogi tárgy és a bűncselekmény passzív alanya

A kiskorú veszélyeztetése Btk. 208. § (2) bekezdésében foglalt második alakzatának jogi tárgya a kiskorú erkölcsi fejlődése.¹ A második alakzatot képező

1 HORNYÁK Szabolcs: *A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények*. In:

bűncselekmény a passzív alanya tizennyolcadik életévét be nem töltött személy lehet, amely – a bűncselekmény első alakzatához fűzött magyarázatnak megfelelően – azonos kategóriát képez a kiskorú fogalmával. Az irányadó gyakorlat szerint a cselekmény jogi tárgyára figyelemmel azonban a passzív alany csak olyan, már bizonyos értelmi fejlettséget elért kiskorú lehet, akinek erkölcsi fejlődését az elkövetési magatartás károsan befolyásolhatja, azaz ha maga a kiskorú is felismeri cselekményének társadalomra veszélyességét.² Fontos továbbá, hogy a gyakorlat szerint a passzív alany kiskorú erkölcsi fejlődését veszélyeztető állapotnak a cselekmény eredményként be is kell következnie, ez általában abban az esetben állapítható meg, ha a kiskorú maga is felismeri a cselekménye tiltott jellegét. Abban az esetben, ha a terhelt pusztán „eszközként” használja fel a kiskorút, de ezt olyan módon teszi, hogy a kiskorú erkölcsi fejlődését nem veszélyezteti, akkor a terheltet a kiskorú által elkövetett bűncselekmény közvetett tetteseként kell felelősségre vonni, de a kiskorú veszélyeztetésének második alakzata miatt nem lehet felelősségre vonni. Erre tekintettel különösen a tizennégy éven aluli passzív alanyok tekintetében a konkrét eset valamennyi körülményeinek figyelembevételével kell elbírálni, hogy a kiskorú felismerte-e a «szándékos» cselekmény társadalomra veszélyes jellegét. Gondosan vizsgálni kell az adott kiskorú személyes tulajdonságait, értelmi fejlettségét, az elkövetés körülményeit, s nem utolsósorban a bűncselekmény jellegét.³

Ha a terhelt a fiatalkorú élettársát bűncselekmény elkövetésére bírja rá, és ennek eredményeként együtt követnek el bűncselekményeket, akkor a kiskorú veszélyeztetésének második alakzata megvalósulhat, és a vádlottat emiatt a bűncselekmény miatt is felelősségre kell vonni.⁴

2. A kiskorú veszélyeztetése második alakzatának elkövetési magatartása

A bűncselekmény második alakzatának elkövetési magatartása a bűncselekmény, vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására való rábírás, vagy rábírásra való törekvés, illetve a kiskorú bűncselekmény elkövetéséhez történő felajánlása. A rábírásra törekvés cselekménye eredménytelen felbujtásnak, a rábírás pedig eredményes felbujtásnak tekinthető azzal, hogy a kiskorú veszélyeztetésének elkövetése attól függetlenül meg-

TÓTH Mihály – NAGY Zoltán (szerk.): Magyar Büntetőjog. Budapest, Osiris Kiadó, 2014, 157.

2 BH+ 2005.9.390., Legf. Bír. Bfv.I.292/2004.

3 BH.1985.12.459., Legf. Bír. Bf.III.141/1985.

4 BH.1992.8.513., Baranya Megyei Bíróság 2.Bf.25/1992.

állapítható, hogy a rábírás következményeként a bűncselekményt a kiskorú ténylegesen elkövette-e.

A kiskorú veszélyeztetése második alakzatának elkövetője nagykorú, tizen-nyolcadik életévét betöltött személy lehet. A bűncselekményt csak szándékosan lehet megvalósítani, ezért az elkövető cselekménye akkor tényállásszerű, ha a szándék átfogja a tényállás minden elemét, beleértve azt is, hogy a rábírt személy kiskorú, bűncselekmény, amire a kiskorút rábíra és hogy a cselekménye ezáltal veszélyezteti a kiskorú erkölcsi fejlődését. Kizárólag abban az esetben lehet tehát a terhelt felelősségét megállapítani, ha az elkövetéskor kétségkívül tisztában volt a passzív alany kiskorú mivoltával, és ennek ismeretében veszi rá őt a bűncselekményben történő közreműködésre.⁵

A bűncselekmény elkövetési magatartása a bűncselekményre, szabálysértésre, vagy züllött életmód folytatására való rábírás, illetve rábírnai törekvés, vagy a bűncselekmény elkövetéséhez felajánlás.

A rábírás fogalmilag eredményes felbujtásnak, a rábírást törekvés pedig eredménytelen felbujtásnak tekinthető. Ebben a tekintetben fontos megjegyezni, hogy a tényállás tekintetében a rábírás sui generis tevékenység, ezért az elkövető büntethetőségének nem képezi feltételét az, hogy a passzív alany a bűncselekmény elkövetését megkísérelje. Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy a bűncselekmény csak abban az esetben tényállásszerű, ha passzív alany a nagykorú rábíró tevékenységének hatására határozza el a bűncselekmény elkövetését, tehát a terhelt szolgáltatja a kiskorú számára a döntő motívumot. Ha a kiskorú szándéka nem az elkövető ráhatására alakul ki és a terhelt cselekménye azt legfeljebb csak erősíti, akkor őt kiskorú veszélyeztetése miatt nem lehet felelősségre vonni.⁶⁷

Fontos megjegyezni, hogy nem csak a bűncselekmények, de szabálysértések és a züllött életmód folytatására való rábírást törekvés is megalapozza az elkövető bűnösségét. A törvény züllött életmód fogalmát nem határozza meg. A bírói gyakorlat szerint a züllött életmód nem elszigetelt, egyszeri magatartást, hanem huzamosabb időn át tartó, erkölcsileg kifogásolható olyan életvitelt jelent, amely még nem valósít meg bűncselekményt. A züllött életmódra rábírással elkövetett kiskorú veszélyeztetése ezért akkor állapítható meg, ha huzamosabb időn át tanúsítandó és erkölcsileg súlyos fokban kifogásolható életvitel folytatására történik a ráhatás.⁸

5 BH+ 2005.9.390., Legf. Bír. Bfv.I.292/2004.

6 BH.2001.2.50., Bács-Kiskun Megyei Bíróság 1.Fkf.95/2000/3.

7 BH.1999.399., Bács-Kiskun Megyei Bíróság 2.Bf.95/1998.

8 BH.1985.2.51., Fejér Megyei Bíróság Bf.218/1984.

3. A második alakzat szubszidiárius jellege

A kiskorú veszélyeztetésének második alakzata szubszidiárius jellegű bűncselekmény, ezért csak abban állapítható meg az elkövetése, ha az elkövető cselekménye súlyosabb bűncselekményt nem valósított meg.

Erre tekintettel, amennyiben az elkövető öt évnél enyhébben büntetendő bűncselekmény elkövetésére bírja rá a kiskorút, akkor az elkövetőt kiskorú veszélyeztetése miatt kell felelősségre vonni. Ha a terhelt a tizennégy évnél idősebb⁹ kiskorút öt évnél súlyosabban büntetendő cselekmény elkövetésére bírja rá, akkor őt a passzív által megvalósított bűncselekmény felbujtójaként kell felelősségre vonni. Amennyiben a terhelt a tizennégy évnél fiatalabb kiskorút öt évnél súlyosabban büntetendő cselekmény elkövetésére bírja rá, akkor őt a passzív alany cselekménye által megvalósított bűncselekmény közvetett tetteseként kell felelősségre vonni.

Rábírni törekvés esetén – amennyiben a Btk. büntetni rendeli annak a bűncselekménynek az előkészületét, amelyre az elkövető a passzív alanyt rábírni törekedett – a terheltet ennek a bűncselekménynek az előkészülete miatt lehet felelősségre vonni. Ha az adott bűncselekmény előkészülete a törvény szerint nem büntetendő, akkor az elkövető kiskorú veszélyeztetésének a tetteseként felel.¹⁰

4. Halmazati és elhatárolási kérdések a 208. § (1) bekezdése szerinti alakzat tekintetében

A Btk. 208. § (2) bekezdése alakzatának a rendbeliségére a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy által, a rábírás eredményeként elkövetett bűncselekmények száma nincs kihatással. A bűncselekmény rendbelisége a terhelt által rábírt, rábírni megkísérelt, vagy bűncselekmény elkövetésére felajánlott kiskorúak számához igazodik.

4.1. Lopás

A gyermekek által elkövetett bűncselekményeknek igen jelentős, domináns hányadát teszik ki a vagyoni elleni bűncselekmények. A gyermekjóléti szolgáltatók kutatásai számára szolgáltatott adatok szerint például 2004-ben 2658

9 Illetve a Btk. 16. §-ban meghatározott cselekmények tekintetében a tizenkét évnél idősebb kiskorút.

10 HORNYÁK i. m. 158.

14 éves gyermek követett el szabálysértést, vagy bűncselekményt. A vizsgált évben a bűnelkövetések tekintetében a tíz év alatti korosztályban 80%-os volt a vagyon elleni bűncselekmények aránya, a tizennégy éveseknél 74%, a tizenhét éveseknél 62%, a 20-24 éves korosztályban pedig az arány már 45%-ra csökkent.¹¹ A kiskorú elkövetők jelentős számban a velük egy háztartásban élő szülők, családtagok, vagy a lakókörnyezetükben élő hozzátartozók kérésére, utasítására, instrukcióinak megfelelően követik el a vagyon elleni bűncselekményeket. A fiatalkorúak részvételével megvalósított vagyon elleni bűncselekmény egyik jellegzetes elkövetési formája, amikor a szülők, családtagok a gyermekeikkel, vagy más ismerős kiskorú gyermekekkel elmennek és kozmetikumokat, édességeket lopnak az áruházakból.¹² A kiskorúak által elkövetett vagyon elleni bűncselekmények körében a lopások aránya legalább 73-79%-osra¹³ tehető, ezért a lopás és a kiskorú veszélyeztetése második alakzatának kapcsolatát mindenképpen érdemes vizsgálat alá vonni.

A kialakult gyakorlat szerint – a bűncselekmény szubszidiárius jellegére tekintettel – a második alakzat szerinti kiskorú veszélyeztetése és a lopás halmazata abban az esetben állapítható meg, ha a passzív alany által megvalósított lopás büntetési tétele enyhébb, vagy nem súlyosabb a kiskorú veszélyeztetésének büntetési tételénél¹⁴ és a terhelt a lopást a kiskorúval együtt követi el.¹⁵

Amennyiben az elkövető az általa szabálysértési értékre megvalósított lopás elkövetésébe vonja be a kiskorú passzív alanyokat, akkor a terhére kiskorú veszélyeztetésének a Btk. 208. § (2) bekezdésének a) pontja szerint minősülő alakzatát kell megállapítani.¹⁶

Ha az elkövető a kiskorút öt évi szabadságvesztésnél enyhébben büntetendő lopásra bírja rá, ő maga azonban nem vesz részt a lopás elkövetésében, akkor öt kiskorú veszélyeztetésének a második alakzata miatt kell felelősségre vonni.¹⁷

11 HERCZOG Mária – GYURKÓ Szilvia: Ártatlanságra ítélve – gyermekkorú elkövetők az igazságszolgáltatás és a gyermekvédelem határán. *Kriminológiai Tanulmányok*, 2007, (44), 148-149.

12 SOLT Ágnes: *Bírói ítélkezési gyakorlat a kiskorú veszélyeztetése tárgyában (A/III/9.)*. Kutatási zárójelentés. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2018, 14.

13 HERCZOG – GYURKÓ i.m. 149.

14 A kiskorú veszélyeztetése második alakzatának szubszidiárius jellege ugyanis csak abban az esetben zárja ki a bűnhalmazat megállapítását, amennyiben a kiskorú által megvalósított cselekmény annál súlyosabb megítélésű.

15 BH.1982.269., B. törv.II.941/1981.; BH.1984.1.1., B. törv.II.1191/1982.

16 BH.2022.2.33., Kúria Bfv.I.147/2021.

17 BH.2003.1.4., Legf. Bír. Bfv.III.51/2002.

4.2. Fogolyszökés

Figyelemmel arra, hogy a Btk. 283. § szerinti fogolyszökés bűncselekménye öt évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő, jelenleg is irányadónak tekinthető az a gyakorlat, amely szerint kiskorú veszélyeztetésének a második alakzata miatt kell felelősségre vonni azt a felnőttkorú elkövetőt, aki fiatalkorú fogvatartottat büntetésvégrehajtási intézetből történő szökésre vesz rá.¹⁸

4.3. Kóros szenvedélykeltés

Érdekes képet mutat a Btk. 181. § (1) bekezdés b) pontja szerint minősülő kóros szenvedélykeltés és a kiskorú veszélyeztetésének a Btk. 208. § (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő alakzata közti kapcsolat vizsgálata. A két tényállás egyrésztől átfedést mutat egymással, ugyanis a Btk. hivatkozott rendelkezése szerint két évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett kóros szenvedélykeltés vétsége miatt felel az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt kábítószer fogyasztására rábírní törekszik. Ebben a körben utalni kell arra, hogy a kóros szenvedélykeltés jogi tárgya - a kiskorú veszélyeztetésétől eltérően - a tizennyolcadik életévét be nem töltött passzív alany egészsége, illetve, hogy a kóros szenvedélykeltés passzív alanyának meghatározására a törvény nem a kiskorú, hanem a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy kifejezést használja.¹⁹

A kóros szenvedélykeltés a fentiek szerint tehát tulajdonképpen a Btk. 178. § (6) bekezdése szerinti kábítószerfogyasztás rábírní törekvéssel megvalósított előkészületi cselekményét rendeli büntetni. Amennyiben súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, a Btk. 208. § (2) bekezdés a) pontja általánosságban rendeli büntetni azt a nagykorút, aki a kiskorú passzív alanyt bármilyen bűncselekmény elkövetésére rábírní, vagy erre törekszik. Mivel a Btk. 178. § (6) bekezdése szerint a kábítószerfogyasztás bűncselekménynek minősül, a kóros szenvedélykeltés elkövetője a cselekményével megvalósítja a kiskorú veszélyeztetésének a második alakzatát is, amely súlyosabb, öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Mivel a két törvényi tényállás közti átfedést – a kiskorú veszélyeztetésének második alakzatára vonatkozó – szubszdiaritás elve alapján a fentiek szerint nem lehet feloldani, ezért a specialitás elvét kell alkalmazni. A kóros szenvedélykeltés privilegizált tényállásnak tekinthető a kiskorú veszélyeztetéséhez

18 BH.1986.10.400., Bács-Kiskun Megyei Bíróság 2.Bf.730/1985.

19 A két kategória ugyanakkor kétségtől egybeesik.

képest, ugyanis az előbbi törvényi tényállás esetében az elkövető meghatározott deliktumra kísérl meg rábírn a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt.²⁰ A gyakorlatban ezért a két törvényi tényállás kollíziója esetén a kóros szenvedélykeltés vétségét kell az elkövető terhére megállapítani.

4.4. Emberkereskedelem és kényszermunka

A kiskorú veszélyeztetésének az emberkereskedelem büntettével képzett halmazatának vizsgálata folyamatosan aktuális kérdésnek tekinthető, ennek oka, hogy az emberkereskedelem áldozatai igen jelentős mértékben kiskorú személyek. Az Európai Bizottság Migrációs és Uniós Belügyi Főigazgatósága által közölt adatgyűjtés szerint a 2017-2018-as években a regisztrált magyar emberkereskedelem-áldozatok 55%-a gyermekkorú volt.²¹ Tényként állapítható meg az is, hogy az emberkereskedelem áldozatainak többsége nemzetközi összetételben az úgynevezett szexuális célú emberkereskedelem áldozata.²²

Az emberkereskedelem és kényszermunka törvényi tényállásának a 2020. évi módosítását az a nemzetközi és uniós szinten felmerült elvárás tette szükségessé, amely szerint hatékony eszközökkel kell kezelni az emberkereskedelemnek gyakorlatban rendszerint megjelenő azon jellegét, amely szerint az elkövetők ezt a kriminális tevékenységet haszonszerzésre törekvés céljából folytatják oly módon, hogy eközben kihasználják a sértetettel szemben fennálló valamilyen speciális hatalmi viszonyukat.

A 2020. évi V. törvénnyel bevezetett módosítás eredményeként felmerülhet az emberkereskedelem és kényszermunka büntettének és a kiskorú veszélyeztetése büntettének kollíziója, ugyanis a Btk. 208. § (2) bekezdése szerinti második alakzat szubszidiárius jellegére tekintettel a két törvényi tényállás összeütközést mutathat a felnőttkorú elkövetők tekintetében, amennyiben az emberkereskedelem megvalósított tényállásának büntetési tétele nem éri el az öt évet.²³ A 208. § (2) bekezdésének a) pontja szerinti második alakzat elkövetési magatartása a rábírás, ez a bűncselekmény a

20 GÁL Andor: Az előkészületi cselekmények büntetendővé nyilvánításának egyes típusairól. *Magyar Rendészet*, 2018/3, 33-34.

21 BALOGH Krisztina – HUSZÁR Julianna – WINDT Szandra: Rábírás és/vagy felajánlás, avagy az emberkereskedelem és a kiskorú veszélyeztetése kérdései. *Ügyészek Lapja*, 2021, 6 (1), 59.

22 CZINE Ágnes: *Az emberkereskedelem, mint a szervezet bűnözés egyik megjelenési formája*. Ph.D. értekezés, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar DI, 2011, 131.

23 Btk. 192. § (1) bek., Btk. 192. § (7) bek.

Btk. 192. § (2) bekezdés a) pontjával²⁴ állhat átfedésben, de csak abban az esetben, ha a Btk. 192. § (2) bekezdésében meghatározott jogellenes cselekmény bűncselekmény.

Ha a terhelt az elkövető a kiskorú, nevelésére, felügyeletére, vagy gondozására köteles személy, akkor a cselekménye – a bűncselekmény második alakzatának szubszidiárius jellegére tekintettel – a Btk. 208. § (1) bekezdésben foglalt első alakzat szerint minősül, és a kiskorú veszélyeztetésének ez az alakzata állhat ütközésben az emberkereskedelemmel.

4.4.1. A Btk. 208. § (2) bek. a) pontja szerinti elkövetési magatartás: a kiskorú rábírása

Amennyiben a nagykorú elkövető²⁵ rendszeres előny szerzése céljából kiskorút – a Btk. 192. § (2) bekezdése szerinti jogellenes cselekményként – bűncselekmény, vagy szabálysértés elkövetésére rábír, vagy rábírn törekszik, akkor nem a Btk. 208. § (2) bekezdés a) pont szerinti kiskorú veszélyeztetésének büntette, hanem a Btk. 192. § (5) bekezdés a) pont szerint minősülő emberkereskedelem miatt kell felelősségre vonni, feltéve hogy a terhelt megtévesztéssel, hatalmi vagy befolyási viszonyal visszaéléssel, a sértett kiszolgáltatott helyzetével visszaélve – bírja rá a passzív alanyt a jogellenes cselekmény folytatására. Ha a rábírás tekintetében a rendszeres előnyszerzés célzatával történő elkövetés nem bizonyítható, vagy a rábírás eredménytelen marad, akkor tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett fent meghatározott cselekmény miatt kiskorú veszélyeztetésének büntette állapítható meg.

Ebben a körben fontos utalni arra, hogy a módosítás indokolása szerint a jogellenes cselekmény folytatására történő rábírással megvalósított emberkereskedelem passzív alanya által végzett cselekmény rendszerint ismétlődő jelleggel, többször valósul meg. A „jogellenes cselekmény folytatása” kifejezés több cselekmény elkövetését feltételezi. Ha a rendszeres előny szerzésének célzata megállapítható, akkor megalapozottan valószínűsíthető lehet, hogy az elkövető több jogellenes cselekmény elvégzésére törekedett. Ezért az elkövetők cselekménye a Btk. 192. § (5) bekezdés a) pont szerinti emberkereskedelem szempontjából abban az esetben tekinthető befejezettnek, ha a sértettet több jogellenes cselekmény elkövetésére bírják rá, aki pedig ezek közül legalább egy jogellenes cselekményt meg is valósít.²⁶

24 És ezzel összefüggésben a Btk. 192. § (5) bek. a) pont szerinti minősítéssel.

25 Aki a kiskorú neveléséért, gondozásáért, felügyeletéért nem tartozik felelősséggel.

26 BALOGH – HUSZÁR – WINDT i. m. 51-52.

4.4.2. A Btk. 208. § (2) bekezdés b) pontja szerinti elkövetési megatartás: a kiskorú felajánlása

Érdekes kérdést vet fel továbbá a Btk. 208. § (2) bekezdés b) pontja szerinti bűncselekmény elkövetéséhez felajánlás, illetve az emberkereskedelem és kényszermunka törvényi tényállásának kapcsolata. Amennyiben a kiskorú bűncselekmény elkövetésére történő felajánlásának elfogadása megtörténik, a két bűncselekmény összefüggése szempontjából vizsgálni szükséges azt, hogy a felajánlás és elfogadás egy bűncselekmény elkövetésére vonatkozóan, vagy több bűncselekmény folytatására valósult meg.

Ha a felajánlás és a felajánlás elfogadás kizárólag egy bűncselekményre történt, akkor a Btk. 192. § (5) bekezdés a) pontja szerinti minősítés nem minden esetben lehetséges, a rendszeres előnyszerzési célzat, illetve a jogellenes cselekmények folytatására²⁷ irányuló rábírás megállapíthatóságának a nehézségeire tekintettel. A kiskorú bűncselekményre történő felajánlása ugyanakkor a Btk. 192. § (1) bekezdése szerinti emberkereskedelem előkészítő cselekménye is lehet, mivel a felajánlással az elkövető a kiskorú átadása érdekében tesz lépéseket. Attól függően, hogy az elfogadott felajánlás alapján a felek által megkötött alku teljesítése milyen stádiumba jut el, az elkövetők cselekménye minősülhet a Btk. 192. § (1) bekezdése szerinti befejezett bűncselekményként²⁸, illetve a 192. § (7) bekezdés szerinti előkészületként. A kiskorút felajánló elkövető mindkét esetben megvalósítja a kiskorú veszélyeztetésének a Btk. 208. § (2) bekezdés b) pontja szerinti alakzatát, ezért őt emiatt a bűncselekmény miatt mindenképpen felelősségre kell vonni. Ha az a személy, akinek a kiskorút felajánlották, az ajánlatot nem fogadja el, akkor őt nem lehet felelősségre vonni és kizárólag a felajánló személy bűnösségét lehet megállapítani.

Ha a kiskorú felajánlása és annak elfogadása több bűncselekményre vonatkozott és a kiskorú átadása megtörtént, akkor az elkövetők bűnösségét a Btk. 192. § (5) bekezdés a) pontja szerinti emberkereskedelem büntette miatt lehet megállapítani, amennyiben a bűncselekményt a Btk. 192. § (2)-(3) bekezdéseiben meghatározott elkövetési magatartások valamelyikével

27 A fentiek szerint több jogellenes cselekmény megvalósítására.

28 Ennek oka, hogy a két bűncselekmény esetében különböző jogtárgy sérül, valamint a Btk. 192. § (1) bekezdése szerinti alakzat tekintetében a törvény nem kezeli a bűncselekmény minősített esetként a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére történő elkövetést, a kétszeres minősítést pedig a szubszidiárius klauzula az azonos büntetési tétel miatt nem zárja ki.

valósították meg. Ezzel szemben, amennyiben a kiskorú felajánlását és elfogadását követően az elkövetők a Btk. 192. § (2)-(3) bekezdéseiben foglalt magatartások valamelyikét nem kezdik meg, akkor cselekmény előkészületi szakaszban marad és a terhelteket a Btk. 192. § (7) bekezdése miatt kell felelősségre vonni azzal, hogy a kiskorút felajánló személyt ebben az esetben terheli a Btk. 208. § (2) bekezdés b) pontja szerinti kiskorú veszélyeztetése is.²⁹

4.5. Gyermekeprostitúció kihasználása – Prostitúció elősegítése - Kerítés

Ha az elkövető a nevelése, gondozása, vagy felügyelete alatt álló tizenhétéves életévét be nem töltött személyt hasznosítás érdekében szexuális cselekmény végzésére bírja rá, akkor gyermekeprostitúció kihasználása és kiskorú veszélyeztetése büntettének [208. § (1) bek.] halmazata miatt kell a felelősségét megállapítani.³⁰ Abban az esetben, ha az elkövető nem a passzív alany nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy, és tizenhétéves életévét be nem töltött személy prostitúciójából hasznosításra törekszik, akkor a terhére – a kiskorú veszélyeztetések második alakzatának szubszidiárius jellegére tekintettel – a gyermekeprostitúció kihasználásának büntette állapítható meg.

Ha az elkövető tizenhétéves életévét be nem töltött személyt prostitúcióra bír rá, azonban a terhére a hasznosításra törekvés céljából való elkövetés nem állapítható meg, akkor őt a prostitúció elősegítése büntettének a Btk. 201. § (2) bekezdése szerint minősülő alakzata miatt kell felelősségre vonni.

Amennyiben a kiskorú szexuális cselekményre történő felajánlása, vagy felhívása eredménytelen marad, akkor a terheltet a Btk. 200. § (2) bekezdése szerinti minősülő kerítés büntette és kiskorú veszélyeztetésének – az elkövetési magatartástól függően – a Btk. 208. § (2) bekezdés a) vagy b) pontja szerint minősülő alakzata miatt kell felelősségre vonni.

5. A foglalkozástól eltiltás – mint a kiskorú veszélyeztetése büntettének elkövetőjével szemben alkalmazható szankció

A kiskorú veszélyeztetésének büntette kapcsán említést szükséges tenni a bűncselekmény elkövetőivel szemben alkalmazandó foglalkozástól eltiltás szankciójához fűződő gyakorlatról is. A Btk. 52. § (4) bekezdése alapján a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény elkövetőjét el kell tiltani bármely

29 BALOGH – HUSZÁR – WINDT i. m. 55-56.

30 BALOGH – HUSZÁR – WINDT i. m. 47.

olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll. Különös méltánylást érdemlő esetben a foglalkozástól eltiltás kötelező alkalmazása mellőzhető.

A bírói gyakorlat a törvénynek megfelelően következetesen alkalmazza a foglalkozástól eltiltás büntetést azokkal az elkövetőkkel szemben, akik kiskorúak oktatására, nevelésére, gyógykezelésére és gondozására szolgáló intézményekben, társadalmi szervezeteknél kiskorúakkal foglalkoznak és a bűncselekményt e kötelezettségükkel összefüggésben követik el.

A törvény ugyanakkor a foglalkozástól eltiltás büntetés kiszabását nem kizárólag a fentiekben meghatározott személyi kör tekintetében írja elő, ezért olyan elkövetőkkel szemben is alkalmazható, akik a kiskorú nevelését, felügyeletét, gondozását nem intézményes keretek között, hanem a kiskorúval fennálló szülői, családi, vagy más kapcsolat alapján látják el. A kialakult gyakorlat szerint erre tekintettel a foglalkozástól eltiltás büntetés alkalmazhatóságának nem követelménye, hogy az elkövető az eltiltás tárgykörébe tartozó szakértelmet igénylő foglalkozással rendelkezzen. A Kúria álláspontja szerint a foglalkozástól eltiltás Btk. 52. § (3) bekezdésében és a (4) bekezdés 1. mondatában megfogalmazott esetköre tekintetében közös szabály, hogy annak alkalmazása során a Btk. 52. § (1) és (2) bekezdésében írt feltételek vizsgálatának nincs helye, az eltiltás alkalmazása kötelező és az olyan foglalkozás gyakorlására vagy egyéb tevékenységre terjed ki, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végeznék, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban állna. A Btk. 52. § (4) bekezdése szerint kiskorú veszélyeztetése esetén a foglalkozástól eltiltás ugyanakkor különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető. Ezért a büntetés mellőzése, vagy a mértékének meghatározása az eljáró bíróság mérlegelésére hárul és a bűncselekmény tárgyi súlyához, illetve a bűnösségi körülmények értékeléséhez igazodik. Amennyiben a bíróság a terhelt büntetőjogi felelősségét kiskorú veszélyeztetésében megállapítja, azonban a foglalkozástól eltiltás kiszabását nem tartja indokoltnak, és ezért különös méltánylást érdemlő okból mellőzi, a büntetés mellőzése felülvizsgálati eljárásban nem sérelmezhető.³¹

31 BH.2022.2.33., Kúria Bfv.I.147/2021.

6. Záró gondolat

Bár a kiskorúak megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődését sértő és veszélyeztető deliktumok szabályozása kétségkívül jelentős változásokon esett át a magyar büntetőjog-történeti fejlődés során, korántsem tekinthető újkeletű jogintézménynek. A Csemegi kódex (1878. évi V. törvénycikk) a gyermekkitétel szankcionálásával koránál vagy állapotánál fogva öngélyre képtelen gyermek elhagyását,³² az 1879. évi XL. tc. pedig a kiskorú veszélyeztetése modern törvényi tényállásának mintegy előfutáraként büntetni rendelte azokat a szülőket, gyámokat, gondnokokat vagy felügyelőket „(...) a kik életkoruk tizenhatodik évét még be nem töltött gyermeküket, gyámolt vagy gondnokoltjukat, vagy a felügyeletük alatt álló egyént csavarogni engedik, vagy csavargásának megakadályozása végett, a házi fegyelem rendszabályait a lehetőségig nem alkalmazzák (...)”.³³

A meglehetősen hosszú múltra visszatekintő ítélkezési gyakorlat és anyagi jogi szabályozási környezet megfelelő eszközök biztosít az azonosított elkövetők büntetőjogi szankcionálása szempontjából.

A büntetőjog eszköztárának alkalmazásán túlmenően, a gyermekbántalmazás elleni fellépés szempontjából ugyanakkor kiemelten fontos a gyermekvédelmi szervek, a rendőrség és az egészségügyi szakemberek szoros együttműködése és a meglévő intézményrendszerek további fejlesztése a gyermek védelme és az elkövető felelősségre vonása érdekében.

Jogalkalmazói körökben közismert tényként ismertek a hatóságok tudomására jutott bűncselekmények bizonyításával kapcsolatos nehézségek és a deliktumot jellemző nagyfokú látencia is. Éppen ezért, a kiskorú veszélyeztetése elleni küzdelemben a társadalmi tudatosságnak és prevenciónak is kiemelt a jelentősége, hiszen fontos, hogy a bántalmazott gyermekek környezetében élő minél több ember felismerje és bejelentsen az ilyen eseteket, hogy minél hamarabb lehessen segítséget nyújtani a sértettnek és fellépni az elkövetővel szemben.

32 1878. évi V. tc. 287. §.

33 1879. évi XL. tc. 64. §.